

کتبخانہ اجتہاد

(اوچونچی جزء)

امام اعظم و امام ابو یوسف حضرت تلمیذ
ترجمہء حالری

ناشری: صدیق ابن عبدالرحمن

اورنبورغ
غلامان بن ابراہیم کریموف مطبعہ سی

۱۹۰۱

(اوچونچی جزء)

برنجی قسم حضرت امام اعظمك
وايكنجی قسم حضرت امام ابو یوسفك
ترجمهء حاللری

ناشری: صدیق ابن عبدالرحمن

Оренбургъ.
Типографія Г. И. Каримова.
1901.

Дозволено цензурою С.-Петербургъ, 20 Іюля 1901 г.

﴿ تراجم احوال ﴾

حضرت امام اعظم رضی الله تعالی عنه

[تذکره الحکم فی طبقات الامم] ایله سائر اثر لر دن خلاصه در .

اهل سنت و الجماعت دن اولان مسلمانلرک دورت
مذهبنی آچان ائمهء اربعه دن برنجی سیدر .

ترجمهء احوال شریفه لر ندن اک اول شونی قید
ایدلم که اوشبو برنجیلک رتبهء رفیعہ سی ذات عالیلری
اوجون بالوجوه مسلمدر . زیرا سائر ائمهء کرامدن
وقت جهتیلہ دها اول کلدکلری کبی فضل و کمال جهتیلہ
دخی جملة دن اوستون « فائق » ایدیلر .

ایمدی او قدر عالی جناب، او قدر ذکی، او قدر
حسن اخلاق صاحبی، او قدر حق شناس و او قدر متدین
ایدیلر که یالگن ائمهء اربعه میاننده دکل عموم ناس
ایچنده دخی امثاللری پک نادر بولنور ذوات کرامدن
ایدیلر . بناءً علی ذلک « اعظم » عنوان عظمت نشاننه
حقیلہ مظهر اولمشلر در .

نه حاجت ذات شریفه لر ندن صکره کلمش اولان
ائمهء ثلثه نیک هربری کندی فضل و کماللرینی تسلیم

ایدرک مسائل مشکله ده صقلد قچه حضرت امامك وقتيله
ویرمش اولدقلری رأیلری وقتوالری مأخذ اتخاذ
ایدرلر ایدی. امام حضرت تلرینك اعظمیتنی کوسترمك
ایچون حق عالیلرند روایت اولنان احادیث پیغمبری بی
در خاطر ایتمك کفایت ایدر.

سر مذ همبمز افند مز حضر تلرینك نسب
شریفلرنده بعض مرتبه اختلاف واقع اولمشدر. جامع
الاصولده امام جذری، نسب شریفلرینی «نعمان ابن
ثابت ابن زوطی ابن ماه» دیه ضبط ایتمش.
وماهك افغانستان مقر حکومتی اولان کابل شهری
اهالیسندن ایدوکنی ایضاح ایلمشدر.

مترجمین احوالدن ابومطیع بلخی دخی «نعمان
ابن ثابت ابن زوطی ابن یحی ابن راشد الانصاری»
دیه نسبیلرینی انصاردن اولمق اوزره تعیین ایلمشدر.
بعض مترجمین احوال «نعمان ابن ثابت ابن حلاوس
ابن هر مز» دیه قید ایله اشبو هر مزك دخی بنی شیبان
ملوکنندن اولمسنی روایت ایتمشدر.

بزچه اك مقبول روایت کندی مخدوملری حماد
حضر تلرینك روایتیدر که مشار الیه پدر عالی قدرلرینی
«نعمان ابن ثابت ابن مرن بان» دیه کنیه لیوب، جدینك

دخی ابنای فارسدن اولدیغنی روایت ایتمیشدر . هله
شوراسی متفق علیهدرکه یالکیز حضرت امام دکل پدرلری
ثابت دخی دین اسلام اوزره تولد ایتمیشلردر .

حضرت امامک تاریخ ولادتلری سکسان سنه
هجریه سیدر . زمان سعداقترانلرنده اصحاب کرام حضرت
رسولدن دورت نفر ذوات بر حیات ایدیلرکه ائمه
سائره اچنده امام مالکدن بشقه هیچ بر یسنک اصحاب
کرام وقتلرینه یتشمامش اولدقلری متحققدر .

حضرت امامک یالکیز بر اوقوب باز مقدن باشقه
علم لکی هیچ بر معلمدن درس آلدیغی معلوم دکلدر .
ذاتا اصول تحصیل اوزره تعلم و تفنن ایتمک احتمالی
علم تاریخ دخی ردایدر . زیرا زمان شریفلری عربک
هنوز فنون شتادن بهره لری اولمدیغی زمانه مصادف
اولوب حتی لسان عربک « عرب تلینک » صرف ونحو
و منطق و معانیسی بیله صوگره دن تأسیس « دوزه دلمش »
ایدلمیشدر . اصول فقه ایسه « بولسه » خلقک قرآن
و حدیثدن کنندی عقللری ابردیکی « یتکان » قدرلی
استخراج ایده بلدکلری خصوصاته منحصر اولوب آنچق
وقت سعادتدن بر آرزمان مرور یله (اوتکاچ) سنت سنیه
حقنک بین الناس اختلافلر دخی وقوعبولمغه باشلامشیدی

ذاتاً نه حاجت؟ حضرت امام قایسی فتنی
 کمدن کوروب او قویه چق که جناب حق کند یسنی علوم
 اسلامیه بی بر اساس متین اوزرینه وضع ایتمک استعدادی
 ایله خلق بیور مشدر. ایشته اوشبو استعداد ادا قدسک
 یاردمیله ولسان عربیده اولات قوت فطریه سی معاونتیله
 دهها کوچک یاشنده ایکن ضرور لرنک حل ایده مد کلری
 مسائل مشکله بی حله موفق اولور لر ایدی.

اسلامک تابع اوله چغی قانون، اللهمک کتاب کریمندن
 ورسولک سنت شریفه سندن صگره مسلمانلرک بالاجتماع
 (جینالب) وبالامشوره (کیکش برلن) ویره چکلری
 قرار دن عبارت اولمسی قضیه اساسیه سی دهها کنجلیک
 زمانندن بری حضرت امامک فکر سامیلرنده یرطومهش
 اولدیغی جهتله حضرت معاویه نیک بو اس اساس قواعد
 اسلامیه بی بالتبذیل شامده تسلطن نوعندن بر خلافت
 اعلان ایتمسی قضیه سنی بر وجهله حوصله قبولنه صغیره مز
 وعلی الخصوص کندی زمان شریفلری امویه نیک آخر
 دورینه مصادف اوله رق، شام خلفاسنک هر درلو سوء اداره
 واسرافلری اورته لغی بر برینه قانمش اولمسی جهتله اسلامک
 شو حال پریشان یسنه تأسفدن کند یسنی منع ایده مز ایدی.
 ذکای مجسم اوله رق یارادلمش بولنملری حسبیله خلق دخی

گنجلكيکه برابر هر فکرينى قبول و هر رأينى تسليم
 ايتمکده بولند قلرى مناسبتله حکومت امويه مشار اليه
 حضرتلرينه برسوء نظر قصديله باقمغه باشلامش، بونک
 اوزرينه حضرت امام بالمجبوريه مکهمکر مه و مدینه منوره
 طرفلرينه چکيلب بر چوق سنه لر او اطراف مبارکه ده
 زمان کچور مشلر در .

دولت امويه نك انقراضيله کوفه ده خلافت عباسيه
 نك تشکلى کندی زمانلرنده وقوع بولوب بو انقلاب
 کلی اوزرينه حضرت امام کوفه يه نقل مکان ایلدی که اول
 زمان سن شريفلى (ياشلى) ایللى دن آشقان ایدی .
 خلافت عباسيه طرفندن بر امید رسمى ايله کلمه مشلر
 ایدی . يالگن خلفای عباسيه امويه کبی هر کناهلی کناهسز
 کشيلرنی از ملک فکرنده بولماسلر دیو اشانب کوفه ده
 برسودا ايله عمر کچرمک اوچون کلمه مشلر ایدی .
 مذهبه نك باشی اولان افندیوز حضرتلری ارباب
 تجارتدن ایدی . حتی مدینه و مکده مدت اقامتلرنده
 کندی مذهبلرينی هر کس تسليم ايدرك کرک اورالرده
 و کرک شام و عراقده پک کوپ طرفدارلری بولندیغی
 و مراد ایتمش اولسه لر طرفدارانی کندیلرينی بر کهر
 نایاب آسا پامو قلر اچنده محافظه ایده جکلری در کار ایکن

اول ذات عالی صفات حمل المشکلات خدمت منی
 خلق اوزرینه بر ریاست قازانمق املیلله ایفا ایتدی کلرندن
 معاونت نقدیه دکل خلقک بر آرز یاده چه حرمت
 و تعظیمندن بیلله بیزار اولور لر ایدی. اخذ و اعطالری
 بزازلقدن عبارت اولوب دورت بیک درهم کومش
 مقداری سرمایہ لری (کاپیتال) بولندیغی مشهور در.

حضرت امام، علو جنابله برابر قاعدهء قناعتہ دخی
 زیاده سیله رعایت ایتدی کلرندن دورت بیک درهم
 سرمایہ نه تمتع براقور ایسه بوندن خانه سنک اداره
 متصرفانه سنه کفایت ایده چک مقدارینی بالتفریق
 قصورینی فقرا و محتاجلره توزیع و تصدق ایتدی صورتنی
 التزام بیورمشلر ایدی. دورت بیک درهم سرمایہ
 (کاپیتال) بر اهل حرصی بیلله اقناع ایده بیلله چک
 بر سرمایہ اولدیغنی بیلورم. انحق سرمایہ کوچک اولور
 ایسه جزء بر ضرر ایلله بتون بتون قوتدن دوشه جکی
 جهتلہ اخذ و اعطا عالمچه (آلش بیروشدہ) احتیاطده
 دخی قصور ایتما مش اولمق (صاقلانوده کمچیلک کورگز مس)
 اوچون بو قدر سرمایہ بولندیرمغه مجبورم دیر ایه مشلر
 که فن تصرفک بر بیوک قاعده سی دیمک اولان شو

سوز سیرت شریفه لرندن بحث ایدن هر محرر طرفندن
تکرار و تذکار قیلنمشد.

عامه ناسک بالمطاوعه حضرت امامی مقتدا ایدنمیش
اولمارینی موجب اولان حسن حال و علی الخصوص ذکا
و فضل و کمال لری حقنده محمد ابن مقاتلدن روایت ایله
نقل اولنور که: بر کون حضرت امامک حضورینه بریسی
کلوب ای امام! فلان کیمسه شرعاً بوینی اوریله چق
(کسیله چک) بر آدمدر. زیرا جنتنی تله میم، جهنمدن
قورقمیم، شرعاً میت آشاو حرام ایسه بن آنی آشیم،
نمازنی رکوع سز سجده سز قیله من، کورمکن نرسه مه
شهادت بیره من، حق بولغان نرسه نی یاراتیم، فساد
فتنه بولغان نرسه نی سوهم، بنم اوشبو هالمنی ابوحنیفه
ایشته بنم اولمه حکم بیرماس دیب آیته دیدی.

حضرت امامنک آلدنده بولغان کشیلر اول حبیثنک بوینی
اورلمسنی حکومتدن صور راغه کرک و لازم دیو بیک
آچولاند قلارنده امام حضرتلری آزغنه تأمل و تبسم ایدرک
بن اول آدمنک اولمنه فتوی ویرم دیدی زیرا اول
آدم ایته سی کیله در بن جنتنی تله میم اللهنک رضاسنی
تلیمن، جهنمدن قورقمیم الله دن قورقه من اللهنی
کورمه سمد برلکنه بارلغنه اشانه من میت آشاو حرام

بولسه ده بالق آشیمین رکوع سز سجود سز جنازه نمازی
 او قیمن اولمینی حق بولسه ده یاراتیم اولاد مال فتنه
 فساددن حساب بولسه لرده یاراتام دیب دعوا قیلغان کشینک
 اولمنه فتوی بیرولمز دیمش. ذکی لکی نك بودره جه ده
 ایکانلکنی بلوب حضار حضرت امامك قوللرینی اوپمکه
 مسارعت کو ستر مشلر در.

امر تجارتی بر نچه شریکلی اولوب بر وقت شریکلی
 ایله حساب قیلشقانلرنده اوزینک سرمایه سی آز بولا
 توروب اوطز منک درهم فائده کورنگانلکدن بوسوداده
 حیله بولماسه ده البته آلدماق بولغاندر بن اوز فائده م
 اوچون کشیلرنک ضررینه ترشیم دیوب بر تینن قبول
 قیلماغنی مشهور در.

ایشته کرك فضل ودرایتده وکرك حسن اخلاقده
 بو درجه فوق العاده حاللر مناسب تیلر خلق شریعت اسلامیه
 یه تفرع ایدن هر امر مشکله ذات عالیلرینه مراجعت
 ایلدگری کبی اصول دینده دخی مذهبلی اک زیاده
 موافق شان اسلامیت اولمغله انی دخی عامهء ناس طوعا
 قبول ایلمشیدی. مشار الیه افندمز او زمانه قدر اسلامك
 منقسم اولدیغی فرقه لر اربابی مثللو اصحاب کرامدن
 بعضیلرینی بعضیلری اوزرینه عندی و غرضکارانه بر یولل

تقدیم ایتیموب و حدانیت الهیه و نبوت محمدیه دن صگره
ابو بکر عمر و عثمان و علی - رضی الله عنهم حضراتنی صره
سیله و اهل بدر اهل احد اهل بیعت اهل عقبه و سائرہ یی
تعظیم ایتمکنده ایدیلر .

حالبوکه اوزمانلر خطابیہ گروہی حضرت عمرک،
وراوندیہ گروہی حضرت عباسک، ورافضیہ گروہی
دخی حضرت علینک اصحاب سائرہ اوزربنه رجحاننی
دعوا ایتمکنده ایدیلر . بو دعوالر دینی اولمقدن زیاده
سیاسی اولوب، اسلامک هیئت مجموعہ سی ایسه برطرفک
پولتیقه سنه تابع اولمغه کند یسنجه مجبوریت کورمد یکندن
حضرت امامک، مسلک و مذهبی عموم اسلامک افکار و آمالنه
توافق ایتمشدر . صرف عقاید دینیہ جهتیلہ دخی حضرت
امام، اهل سنت و الجماعتک صورت قبولنی ترجیح ایدرک
اسلام اچنده بعض افکار ذاتیه ایله ملتک افکار عمومیه سندن
و آکلایشندن کندیلرینی تمیز ایتمش اولنلره تابع
اولمز ایدی . قرآن وحدیثدن ملتک هیئت عمومیه سی
نه اگلامش ایسه آنی قبول ایتمک لازم اولوب استخراج
دورادور قبیلندن اوله رق کیمسه نک خاطر و خیالنه
کلامش اولان خصوصاته دخی (وارسون مستخرجلری
بالذات تابع اولسون) دستوری عندعالیلرنده مرعی

الاجرا ایدی .

ترجمهء احوال شریفانندن بورایه قدر ذکر
ایلدیکمز خصوصات خلقك حضرت امامن هچ بررتبهء رسمیه
اولمدیغی حالده فکراً و اعتقاداً کیفیت و درجهء انقیادلری
حقنده ارباب مطالعهیه بر فکر قوی ویره شد . ایدی
ایشك بوجهتی خلفای عباسیه دن منصور خلیفهك نظر
دقتنی جلب ایتمکله حضرت امامی ویاخود نظر ناسده
ینه کمال حریت و دیانت و ذکا و فطانت و فضل و عرفانیه
مشتهر اولان امام سفیان ثوری و امام جندری و شریك
و مسعر حضراتندن بریسنی پای تخت اسلام دیمك اولان
کوفهیه قاضی نصب ایتمك ایسته دی .

حالبوکه منصورك انتخاب ایلدیکی آدمرك قاضی
نصب اولنمسی بین الناس قدر و اعتبار لرینك آرتمسنی
دکل بالعکس ذانأحقارنك درکار اولان امنیت و نوجه عمومینك
آزالمسنی مستلزم اوله چغندن هچ بریسی بزمأموریتی
قبول ایتمامکه قرار ویردیله . امام ثوری اختفا ایلدی
سائرلری حضور خلیفهیه وارد قده امام مسعر خلیفهیه
(افندم قویله رینگزك دوه لرینگزك آتله رینگزك کیفیلری
بخشیمیدر) دیه اظهار جننت ایدرك قوتوله شد . امام
اعظم حضرتلری (بن بزاز بر آدمم کوفه اهلایسی کی

سربست بر خلق نظرندہ بیک کچکنہ بولوب قالورم
 (ديه عذرلر آيتدی .
 حاصلی هر بری بر صورتله مدافعه کوستردگری کی
 شریک دخی (بنم کوزم ضعیف) مهر باصوده یوز کمئی
 یخشیلوب کوزره آلمیم دیب مدافعه کور گزسه ده مهر باصار
 او چون یانگه برامین آدم قویولوردینلدی . شریعت دینلان
 شی حقن عبارتدر حق ایسه انسانلری بر برندن اصلا
 فرق ایتمز صکره بن حضور شرعه بیوکی کچوکی برابر
 کورور ایسه م خاطر قالور) بوللو وقوعبولان مدافعه سنه
 دائر مقام خلافتجه مطلوب اولان شی مطلقا مساوات
 وعدالت اولدیغی اثبات اولنه رق مشار الیهی کوفه یه
 قاضی نصب ایتدیلر . آنچق ارادن چوق وقت کچمیبوب
 خلیفه نیک مقررلرندن بریسی فقیر بر آدمله حضور شرعه
 دعوا یه کلد کده مقرب افندی باش صدره کچمکی عزم
 ایدنجه حضرت قاضی مدافعه کوسترمش و بو حال موجب
 عزلی اولمشدر .

شریک عزلندن صکره ینه حضرت امامه تکلیف
 ایتدیلر . حضرت امامک مأموریت قضایی قبول ایتما مکده
 اولان دعواسی بو کره شریک عزلی مسئله سی اوزرینه
 بر قاندها قوت بولدی . خلیفه هر نه وعد ایتدیسه

حضرت امام قبول ایتمدی . حق عالیارنده درکار اولان امنیت و توجه عمومی بلکه خلافتہ دخی دکشمیدی . نہایت منصور غضبہ گلوب سرمہ ہمز افندمز حضرتلر ینہ حبس و ضربہ امر ایتدی . روایت ایدرلر کہ محبسہ وجود سامیلرینہ کوندہ اون قاقچی اورورلر ایمش . حتی نہایت تسمیم ایتدی کلری دخی جملہ روایاتندر ہلہ حضرت امامک بودفعہ منصورک محبسندن خلاص اولمہ دن وفات ایلد کلری متحقق اولدیغی کبی وفاتی تقرب ایلد کدہ جکرلر ینہ پاره پاره قوصد قلری دخی محققدر کہ بو حال مسموماً وفات ایلد کلرینہ سند اتخاذ اولنمش ایسہدہ بر آدمک آرقہ سنہ وجکرلری اوزرینہ شدیداً ضرب ایدلدیکی زمان دخی بو حالک واقع اولہ جغی طبعہ آشنا اولنلرہ معلومدر .

ہرنہ حال ایسہ حضرت امام حریت شخصیتہ سی و ملتہ احرار انہ ایفاسنہ مجبور اولدیغی خدمت ارشاد و دلالتی یولندہ فدای جان ایتمشلردر کہ تاریخ وفاتلری ۱۰۷۱ - (بر یوز ایللی) سنہ سی رجب شریفی اولوب سن شریفلری دخی یتمشہ بالغ اولمشیدی .

(رحمہ اللہ تعالیٰ رحمۃ واسعہ و رضی اللہ تعالیٰ عنہ)
حضرت امام یالکگز مسائل مشکلہ ناسی صرہ سی

دوشد کجه حل ايله وقت کچورمز لر ایدی . بلکه هنوز
بر علم منفرد و مخصوص صورتيله کتابلرينه درج ایدلماش
اولان علوم شرعیه ي جمع و تأسیس ایدرک تلامیذ کرامنه
تدریس دخی ایدرلر ایدی . تلامیذ کرامنی پک چوغه
بارر (بیک کوبکه باره در) ایچلرنده مقتدابه و مجتهد
اولنلر ايله اک مشهورلری اون بشی تجاوز ایدر .

صورت تدریسلرنده اولان فیوضاتی آکلاملی که
تلامیذندن اولان اماملر میاننده ^۱اجتهادک بعض جهتلرنجه
معلملرینی سبقت ایتماش اولان ذوات دخی واردر .

آنچق بوصورت امامک شان جلیله بر کونه نقیصه
وشین کتوره مز بلکه تعلیم و تدریسلرنده اولان فیوضات
جلیله نیک بی غایه اولدیغنی اثبانه کافیدر . (انتهى)

قرق آنباردن

امام لر مز نیک اوشبو ترجمهء هال لرندن آنکلاشلدیغنی
اوزره زمان اولده اصول قدیم ایلان تحصیللرنچک اولوب
اصول تدریس نه وقتده باشلاندیغنی علم فقه ايله صرف
ونحولرنک نه وقتده تصنیف اولندیقلرینی علماً کراممز
فهملب حاضرگی اصول صونیه لر حقیق عاقلانه و حقانیتلی
اولوب اش یورگز مک لرینی اوتنه مز .

« تراجم احوال »

« امام ابو یوسف رحمۃ اللہ علیہ »

مذهب جلیل حنفینک مکمللری میاننده برنجیلک
 مرتبه سنی بحق حائز اولمشلردر . حضرت امام اعظمک
 تلامیذ کرامندندرلر . کنیه شریفه لری ابو یوسف
 یعقوب ابن حبیب ابن سعد ابن ختمه الانصاریدرکه
 جدلری سعد رضی اللہ عنه حضرتلری صحابه کرامندندر .
 احد کوفی مدینه عسکری حضرت پیغمبر علیہ السلامه
 عرض اولندقدہ سعدی هنوز یک کنج کورملریله
 (بو بالا هنوز معرکه ده صنایع حربیه اجرا سنه مقتدر دکلدر)
 دیه عزادن معاف ایتمشلردر . مؤخر اهل اسلام کلوب
 کوفه بی فتح ایدرک عزاتدن بر طاقمی اوراده اختیار اقامت
 ایلدکلری صره ده سعد حضرتلری دخی قالمش
 وحضرت امامک پدر عالیلری حبیبی تولید ایلمشیدی .
 ایمی امام ابو یوسف ۱۱۳ سنه هجریه سنک ینه کوفه ده
 تولد ایلدیلر .

پدرلری اکمک چیلک صنعتی ایله عمر کچردکلری
 جهتله فرزند جمیلنی دخی باشقه بر صنعته ویروب بو
 صورتله اکمال رفاهی اسبابنی استحصال ایتمش اولمق

او چون حضرت امامی اوزمان (قصارلق) (۱) نامیله بغدادده
رواجی زیاده بولنان کوملك یقاجیلغی و بیاضلندر یچلغی
صنعتنه ویرمشیدی. ابو یوسف حضرتلری کند یسنده مشکل
کشاللق حصلتی بولنمغله قصارلغی بر درلو قبول ایده -
میه رك پدرینك وفاتیله برابر او صنعتی ترك و حضرت
امام اعظمك درسنه دوامه مسارعت ایلدی .

مترجمین احوالك بالاتفاق بیانلرینه کوره طلبه -
لکری زماننده حضرت امامك فقر هالی درجهء نهاییه ده
ایدی . حتی والده سی (آناسی) بر قاچ دفعه امام اعظم
حضرتلرینه کلوب فقر هالندن بحثله اوغلنی بر صنعتنه
قویمنی استدعا ایتمش ایسه ده حضرت امام اعظم درکار
اولان سماحتی مناسبتیله قادیغزه یاردم ایدوب (بر کون
اوله جق که سنك اوغلك خلیفه نك آلتن طباعی اچنده
شکر حلوا سی ییه چك) دیو بالاده کوردکی خدانك ویرمش
استعدادی البته بر نتیجهء مسعوده انتاج ایده جکنی
قادینه تأمین ایدر ایدی .

امام ابو یوسف ایسه خواجه سندن ایشتمدیکی بو -
سوزك حکمی مطلقا ظاهر اوله جغنه بل باغلامش فقط

(۱) بزم زمانمزده پراچکه دیواسم بیره لر

بو ظهورك هر حالده كندی همت ذاتیه سنه منوط اولدی یغنی
 دخی اگلامش اولدی یغندن آرتق کیچه سنی کوندوزینی
 تحصیله حصر ایدر ووالده سی فقر حالدن بحث ایتد کیچه
 (صبر ایت آناجغم ! بر کون گله جك که خلیفه نك آلتون
 طباعندن شکر حلواسی بیه چکمز) دیه بچاره والده سنه تسلی
 ویرر ایدی . امل عمل ایله حاصل اوله جغنه کیمك شبهه سی
 واردر ؟ کیمك شبهه سی اولسه اولسون بو دستورك اصابتند
 ابو یوسفك اصلا شبهه سی یوق ایدی . چالوشرا یسه م
 تروشرایسه م استاذنك ایتکانی کی بی بر کون مطلقا
 خلیفه نك آلتون طباعندن شکر حلواسی بیرم قرارینی
 کوزا وکنه آله رق بونك اوزرینه او قدر بل باغلامش
 ایدیکه قوه شوسی (کورشی سی) اولان بریهودی کندی
 سوقاغی (اورامی یا که تقروغی) باشینه ویول اوستینه
 بر خلا بنا ایدرک امامك اورامنی بی کلامسیله ابو یوسف
 بوخلانك قالدیرلمسنی (شول یر دن آلمه مسنی) یهو دیه
 تکلیف ایلد که سوز آراسنده یهودیکه (یهودی ! بر -
 کون اوله چق که بن خلیفه نك آلتن طباعندن شکر حلواسی
 بیه چکم اوزمان سنك حقگدن گلورم) دیمش ویهودی بو
 سوز اوزرینه حضرت امامی استهزا ایدرک (تمام ! ایشته
 سن خلیفه نك طباعندن حلوا بیه چک درجه بی - تابو بد)

بو یردن دخی خلیفه نك تحت روانيله كچد يكك زمان، بو
 خلا تحت روانك مروینه مانع اولور ایسه اوزمان خلایي
 هدم ایدرم) (بوزارمن) بوللو بر تفوهك بولنه رق حضرت
 امامه بر املدها ویرب اودخی بر کون اولوبده شو اورامدن
 خلیفه نك تحت رواننه بنمش اولدیغی حالده كچه كه منحصر
 اولمشیدی.

قوهء حافظه و سرعت انتقال جهتيله حضرت امام امثالی
 نادر اذکیادن ایدی. بریاندن امام اعظم حضرتلرینك
 درسنه دوامله برابر دیگر طرفدن دخی ادبیات قدیمهء
 عربیه یی و محاضرات ادبایی حفظك بر درجه یی وارمشیدی که
 ادبیات و محاضراتینی از بر ایتما مش اولدیغی بر ادیب
 یوق ایدی.

حضرت امامك تحصیل علومده کی جهد و سعیلرینك
 درجه سی حرم عصمت توأملرینك بشر ابن ولیدك حرمنه
 (خاتونینه) سوبلیه رك صکره شهرت بولان بر سوزندن
 آگلایشیله بیلور. قادینلر آره سنده کمینی آرتق سودیکی
 حقنده بر سوز آچلد قده حضرت امامك زوجہ سی: بنم
 زوجم (ایرم) بنی بیک ارتق سوبه در حتی عاشق در بالغز
 ابوحنیفه نك درسنه بیک ترشقانلغندن دائما آنك یانندن
 بولوب جمعه کچه لر یگنه یانمه کیلوب قونه درده شونده ده

تون بویی قولنده کتابی بوله در دیهسی اوزرینه بشرنك
 هرمی (خاتونی) او یله ایسه یا کلیورسك، سنی سوسه
 بویله ایتمز ایدی (دیدکده) یوق (خیر) یا کلمپورم
 در ساریله او قدر مشغولکه حتی فقیرلك هالمرنی دخی او یلا-
 میدر، بزم یاری آج قالدقمز وقت اوزی قرق سکز
 ساعت ده بر مرتبه آشغان وقتی بولغانده ده همانده نان
 قایغوسنه نروشمی، درسی ایلن مشغول بوله در دیهشدر.
 امام ابو یوسف نك اولکی اقبالی کیلاچکده کی حکایه
 اوزرینه باش کوستره باشلامشدر. بو حکایه فی خلقای
 عباسیه دن هارونه اسنادله روایت ایدر لر ایسه ده
 طوغریسی الهادی یه اسناد اولنمقده در. شویله که:

موسی الهادی بر کون نصلسه بالتهور (اگر بن
 عند الله جنتك دکل ایسه م حرم طلاق ثلثه ايله بوش
 اولسون) سوزینی آغزندن قاچرمش. بعده عقلی باشنه
 کلدکده نادم و پشیمان اولوب، شوکستنا خلغك تاویلنی
 علماسندن طلب ایلشمش. تاویل ایده چك بر کومه
 بولنه میوب هربری (عشره مبشره دن بشقه جنتك
 اولدیغنه حکم ایدیله چك کیمسه یوقدر که خلیفه نك دخی
 جنتك اولمسی قبول اولنه بلسون) دیهشدر. نهایت
 امرای عسکر یه دن بریسی خلیفه یه (افندم امام اعظمك

شاگردانندن ابو یوسف نامنده بر فقیر دلیقانلی واردر.
 بر کره ده مسئله یی آکا عرض ایده لم او مارمکه حلنه موفق
 اولور (دیهمسیله خلیفه ابو یوسفی جلیلہ کیفیتی عرض
 ایدر. هیئت علما دخی مجلسده حاضر ایش. ابو-
 یوسف: افندم! هیچ بر کنه ایتمه نیت اید بله او کنه ندن
 سزی منع ایده چک کیسه اولدیغی حالده مجرد اللہدن
 قورقه رق نفسکزی منع ایتد بکنز وارمیدر؟ دیهمش
 و خلیفه «اوت» واردر، بر کون حریمک مالی اولان بر
 جاریه یی تنهاده صفتش بره رق زیر ذیل ایتمه ایسته دم
 قز ضروری تسلیم اولدی تمام وصلنه ایره چک آنده
 بو قزک بنم مالم اولدیغی ووطی ایدر ایسه م زنا ایتمش
 اوله جغم خاطریمه کله رک مخافة الله غلبه ایتمکله ترک
 ایلدم دید کده ابو یوسف (اوبله ایسه قورقمکنز، نگاهکنز
 بوز لمدی چونکه جنتلکسکنز) دیهمش و هیئت علما طرفندن
 عشره مبشره دن ماعدا بر کیسه نیک جنتلک اوله میه جغی
 حقنه وقوع بولان اعتراضه دخی (افندیلر! بن بو حکمنی
 جیمیدن (کسهم) دن آلوب بیرمه دم، اللهنک امرینی تبلیغ
 ایتدم) جوابیله (واما من خاف مقام ربه ونهی النفس عن
 الهوا فان الجنة هی المأوی) آیت کریمه سنی او قومش،
 هیئت علما بو آیته دخی اعتراض ایده میه چکنرینی

خلیفه کورنجه حضرت امامدن پک زیاده حظ ایدره رک
 (هر نه مرادک وارایسه دیله، هر مرادکنک حصولنه امر
 ویره جکم) دیمسپله امام حضرتلری والدیه سنه خلیفه نیک
 آلتون طباعندن شکر حلواسی بدیره چکی حقنک ویرهش
 اولدیغی وعدایله یهودی یه کندی سوقاغندک خلیفه نیک
 تخت روانیله کچه جکی حقنده ویرهش اولدیغی وعده
 فقره سنی خلیفه یه عرض ایدرک بو وعده لرینک ایفاسنی
 استدعا ایلدیکده خلیفه ایشک بو جهتندن متعجب هم
 هم محفوظ اوله رق استدعاسینک اسعافنی امر ایلدیش.
 در حال خلیفه نیک یالیزلی تخت روانی حاضر له مشلر.
 حضرت امام بنوب سوقاق باشینه کله رک تخت روان محل
 معهوددن مرور ایتمامسی اوزرینه خلای یهودینک
 کوزی اوکنده در حال یقمشیلر. خانه سنه وصولیله برابر
 خلیفه نیک ذاتنه مخصوص آلتون طباق اچنده شکر حلواسی-
 یاننده بیک دانه دخی آلتون اولدیغی حالده کلوب
 حضرت امام، جناب حقک بو فضل و احساننه بالتشکر طباعی
 والدیه سنک اوکنه قویمش.

ایشته بو مسئله، مستلزمه الشکر اندن صکره حضرت
 امامک اقبالی آرند قچه آرنبوب نهایت خلیفه مونی الهادی
 بغداد قاضیلغنه ابویوسفدن لایقینی کوره میه رک بو-

مأثوریت جلیله بی‌مشار الیه حضرتلارینه توجیه ایلیمشدر .
 حالبوکه حضرت امام هادی‌دن صگره هارون الرشید
 زماننده دخی وفاتلارینه قدر هب بغداد قاضی سی
 قالدیلر . حل مشکلات ذات عالیاری قدر سرریع الانتقال
 همان هیچ بر کیمسه کلامش اولدیغی دعوا ایدلسه بجادر .
 باخصوص طرفی خلفادن کمدیسی قدر هیچ بر عالم هیچ بر
 شاعر هیچ بر صنعتکار هیچ بر عسکر احسان و عطیه به نائل
 اوله مامشدر . بناء علیه ثروتلاری بر درجهیه وارمش که
 طویلله سنده یی پیروز رأس بنهك حیوانلری جمع اوله رق
 هر برینك رکابلری التون و کومشدن ایش . حتی
 بر کون یهودی علماسندن بریسی لطیفه طرزنده (ای
 امام ! سز دیر سکر که دنیا موءمنك زندانی و یهودینك
 جنتی ایش . حالبوکه بن دنیایی سزك جنتکز اولمش
 کور پیورم) دیدکده حضرت امام : خیر ! اوپله دکل ،
 بزله اللهم دنیاده ویرمش اولدیغی شو نعمت نعم اخرایه
 نسبتله هیچدر . آیغام التنده کی التون رکابك عندم
 قالای قدرده قیمتی یوقدر . آخرتده بنی بکله دیکنی امید
 ایلدیکم نعم جلیله اوقدردر که دنیاده بولنوبده بویله
 دورت بش التون پارچه سیله اکتفایه راضی اوله میورم .
 کندی می زنبانده یعنی هر سعادندن حرمانده بولیورم
 جوابنی ویرمش .

ابو یوسفی حضرتلرینک بوقبیل محضراننه نهایت
 اولدیغی کبی خلیفه نیک برمنوال سابق طلاقنی اعاده
 امرنده بولدیغی تاویل کبی تاویلاتی دخی اذکیای امتی
 حیرتده براقه چق قدر دقیق وچو قدر . اجتہادده
 خواجه سی امام اعظم حضرتلرندن بیک آزمسائل اختلاف
 اوزره اولوب حتی کندیلری دیرایمش که بن خواجه م امام
 حضرتلرینه اصلاً مخالفت ایتما مکنده یم . اجتہاد هب
 کندیلرینک اجتہادیدر . ظاهراً آکا مخالف کبی کوریلان
 بعض حکملر ایسه کندیسنک بالکنز اولچه ویرمش اولدیغی
 احکامه مخالف دوشوب یوقسه احکام مذکورہ بی یاموخرأ
 کندیلری تصحیح و اجتہاد ایله میدانہ قویمش و یاخود
 طرفندن عرض و استینان ایدلد کده قبول بیورمشدر .
 بحث مخصوصنده ذکر سی سبقت ایتمش اولدیغی
 وجهله واقعاً فقہ شریفک اساسنی قرآن وحدیثدن ایتدیکی
 اجتہادلر واستخراجلر اوزرینه الک اول حضرت امام اعظم
 قویوب بونی بر علم صورتنه افراغ ایلیمشدر . لکن علم
 شریف مذکوری اصول اوزره تدوین ایدیلہ بلہ چک
 حاله افراغ ایدن دخی ابو یوسفدر . بعض علمای دین
 دیه مشلردر که اگر امام ابو یوسف کلامش اوله ایدی
 مذهب ابوحنیفه کمالیلہ تأسس ایدہ مز ایدی . نه

حاجت، رأی‌لرینك اتحدادی قطعیا مقتدا به اولان امامیندن
بررسی همده برنجیسی ذات عالی‌لری اولمق مذهبیجه
حائز اولدقلری اهمیت عظیمیه بی موازنه یه مدار اوله بیلور.
حضرت امامك اواخر عمرنده بر واقعه سنی حکایه
ایدرلر که نظر دقتی جالبدر. شویله که :

بر کون هارون الرشیدك مجلسندکینه تلامیذ کرام حضورند
حضرت امام اعظمین امام محمدك ثناسی ایشیدیلوب هارون
الرشید بو ذات فضائل سماتی کورمك ایستر و رفیقی
اولمق اوزره مشارالیهك حضوره کتورلمسنی ابو یوسفه
امر ایدر. ابو یوسف حضرتلری شاید هارون امام محمدك
ذکاسنی بکنور ایسه کندی حقنده اولان توجهنی آزال‌تور
مطالعہ سیله امام محمدی هارونه کوسترمامك لزومنی
درپیش ایلمش ایسه ده هیچ کوسترمامکه دخی امکان
اولمدیغندن (افندم ! واقعا پك کامل و فاضل بر ذاندر.
آنجق بیچاره معلولدر بول زوری علمنه مبتلا اولوب بر
مجلسد یکرمی دقیقه قدر اوتوره مز، مع هذا امر یگز موجبنه
کتوررم) دیر و هارون دخی (مادامکه معلولدر بزده
حضور مزده چوق اوتورتمقله تعذیب ایتمه مز، ایسته دیکی
قدر اوتورر) مساعده سیله مطلقا کورمکی امر ایدر.
امام ابو یوسف دیگر طرفدن امام محمدك پانینه کیدرک

(خلیفه سزنی کورهك استر هاید کیه ام ، فقط طبیعتی عجایبدر . حضورنده بر آدمك چوق اوتور مسندن خوشلانمز همان بش اون دقیقه اوتور وب قالقمیسر هله بن سزه اشارت ایدر ایسم مطلقا قالقمی) تنبیهاتیلله آلور کتورر .

مجلس هارونه وارد قلدننده خلیفه ، امام محمدك فصاحت لسانیلله برابر ناصیهء هالنده کوریلان علایم ذکا و عرفانه دخی حیران اولور ایسه ده آرادن امام محمدك فضل و کمالندن بر نمونهء لایقه کوستره بیلله چکی قدر زمان کچمه دن امام یوسف بر آرهل ق کند یسنه (قالق کیده لم) اشارتی ویره سیله امام محمد قالقار و هارون دخی اولجه ابو یوسف دن آلمش اولدیغی معلومات اوزرینه امام محمدك عودتنه رخصت ویرر . امام کیتد کد نصک ره هارون: (اگر امام محمد مریض اولمسه مجلس خلفایه سزا بر ذات اولور ایدی) دیمش اولدیغی مشهوردر .

خلیفه نك بوسوزی بر آرهل امام محمد حضرتلارینك واصل سمع اطلاعی اولد قل قلبی زیاده سیله منکسر اولمش ، و غریبی شوراسنده در که واقعهء مذکوره نك اوزرنندن چوق زمان مرور ایتدی یکی حالده بر کون امام یوسف حضور خلیفه ده ایکن تبول ایده چکی کله رك بوایش

اوچون مجلس خلیفه دن غیبو بتی موافق ادب بوله مامق
حسبیلہ حبس بول ایتیش واول قدر صبر ایلہ تحمل
کوستره مشدرکه نهایت مثانه سی چانلایوب بو قضا دن
وفات ایتیشدر.

مترجمین احوال بو فقره بی صبح اولمق اوزره
روایت ایدر لر. واقعا امام ابو یوسفی قدر بر بیوک ذات دن
شو یولده برانتر یقه بکله نیلمز. بنأعلیه اقبال اوچون
انتر یقه نك دخی قبول ایدیلہ بیلہ چك معامله اولدیغنه
حضرت امامك شو معامله سنی مثال اتخاذیلہ تبعیت ایتیمك
پك ده حقلی اوله مز ظن ایدرز.

مشار الیه حضرتلرینك وفاتلری ۱۸۲ سنه
هجریه سنه مصادف اولمشدر.

(رحمة الله علیه رحمة واسعة)

نهایت

قرق انبار دن

کتابخانهء اجتماعاتک نشر ایدالمش جزء لری

کتابچیلارده صاتمقده در.

۴ نجی جزء دخی یقینده چقه جقدر

